Дмитро Донцов

ВЕЛИКИЙ БЕНКЕТ

"... скажи всякому птаству піднебесному й хижому звіру: сходітесь і прибувайте на мою жертву, що вам наготую, на великий бенкет ... Будете їсти м'ясиво й пити кров... А всі народи побачать караючий суд мій".

(Езекиїля XXXIX, 17 і 21)

Всі народи побачили Його "караючий суд". Побачила й Україна, майже осліпла від того бачення. Це була година, яку бачив у своїй уяві Красінський, коли Муж відповідає Панкратові: "Поступ, щастя людського роду! І я колись вірив... Сталося! Сто літ тому, двісті, полюбовна угода могла б іще... але тепер знаю: тепер треба мордуватися взаємно, бо тепер їм ходить лише про зміну племени" (Nieboska Komedija).

Так! Тим, які йдуть з п'ятикутньою зіркою, ходить про зміну племени, не про "поступ" і "щастя людськости", не про "полюбовну угоду". А там, де йде про "зміну племени", немає узгіднених тлумачень, є лише великий бенкет: фатум, пекло, смертельний змаг двох сил — ми чи вони. Не треба бути поетом, щоб бачити, що часи, про які читаємо в Біблії, знайдемо не лише в минулім. Живемо ми в подібних часах, ми всі запрошені на Великий Бенкет, на якому, замість вина, розливають кров, а п'яні, що впали, не воскресають.

Як дві з половиною тисячі років тому "не пощадить і не помилує" Доля наш грізний час: "і люди хоч би громовим голосом до вух моїх гукали, Я їх не вислухаю" — тих, яким ні в гадці, що коли цілі народи покладуться "трупами перед своїми ідолами", то покладе їх караюча рука справедливости. За те, що "поламали вірність" своїй Правді; що "кадили богам іншим, яких не знали ні вони, ні батьки їх". Не лише в

далеку добу пророків, але й у нашу добу з пекла вирвуться тільки ті, в яких "мов діямант, твердіші за камінь" є чола, а ще твердіші серця.

Ці "кам'яні" серця виплекало нове Середньовіччя. Створило жорстоке й — гарне, страшне й — сильне, страхіття й — жертовність терпіння — й віру, якої від п'яти сот літ не знала Европа.

П'єр Домінік пише в La Republique про войовників громадянської війни в Еспанії (1934-1936 рр.): "Ясно, що це не такі люди, як ви або я, це віруючі, готові завтра стати мучениками... Люди, які відкривають нам нагло всі скарби відваги, а в серці яких живе дух посвяти. Я бачу віру цих людей, чи ви не відчуваєте, що вони просто розпливаються у своїй вірі?" ... "Ми є ви, із іншим змістом", як звертався в одному вірші до "контрреволюціонерів" М. Хвильовий...

А ті "контрреволюціонери" — це ті, які не злякалися пекла, які не втратили віри; це ті, чола яких виявилися твердішими від діяманта, які прийшли — за Божим приказом — карати ідолопоклонне плем'я. В яких, у кожнім із них, гримить голос пророка: "Йди до земляків твоїх та й говори до них, і скажи їм: так говорить Господь Бог, чи будуть вони слухати, чи не будуть".

Тим гірше для них, коли не будуть ...

В однім англійськім місячнику читаємо: "Чуда можна осягнути з перецивілізованою і виснаженою людністю новітньої Европи, коли дати їй взнеслу ціль. Заохота до матеріяльного добробуту не зворушить найкращі серця. Але релігійний клич, даючи людям вищу, неособисту ціль, одним ударом підносить людність над базаром із його справами, над особистими користями"...

Була це сила, яка здивувала Москву в Еспанії, здивувала і в Україні, коли "сумирний вишневий рай і пейзанська добродушність", як пише Бражньов, показалися нагло маскарадою совєтським зайдам, коли

"ручна ґраната ховалася під спідницею української красуні", а "за селянською гостинністю відчувалася жадоба пімсти й заграва пожеж" ...

Так, ми переживаємо ренесанс Середньовіччя, з його страхіттями, але й із його чеснотами, з його безмежною вірою, з його духом самопосвяти, який творить не лише мучеників, але й апостолів нових релігій. Хвиля Середньовіччя заливає світ, а в ній міцнішають міцні й ломляться безсилі... Трупи перед ідолами своїми, яких не мали віри оживити. Хитаються ці ідоли і в Совєтському Союзі, бо й до нього вернула доба Середніх Віків. Чи ж у ньому не відбуваються від ряду літ процеси нових "відьом" ("контрреволюціонерів"), які зі злоби "нищать урожай" або "забирають коровам молоко"?

"Гріхів, що я совершив, я не знаю,

Провин, доконаних мною, я не знаю,

Забороненого овоча, від якого я їв, я не знаю —

Даруй мені мої гріхи, о Боже, якого я не знаю..."

Так молилися колись у Середньовіччі. А чи цей псалом не нагадує каяття і благання тих, які згрішили проти таємничої, нікому не знаної "генеральної лінії" всесильного "вождя"?

Смертельний змаг двох сил у пралісі, де за кожним кущем причаївся ворог, який "не пощадить, не помилує, не вислухає"... Отже, — нове Середньовіччя!

У своєму початковому розгоні большевизм гордував табором своїх противників і, як Панкрат, з цього табору глузував: "Ну, покажіть нам перуни, зіслані на вашу оборону, й полки янголів, зіслані з небес!"

І раптом над Дніпром, над Дунаєм, в Альказарі, загриміли ці перуни, з'явилися "полки янголів". І їхня сила почала ломити силу Панкратів. Смерть, яку ці останні гонили на своїх противників, нарешті зустріла таких, що не здригнулися, погнали її назад: проти тих, які вислали її у світ. Проти безоглядности одних устала ота "понура фурія" і "середньовічна суворість", "екстаза", "посвята" часів, коли в Европі здвигали готичні собори, "брутальність, яка здивувала саму Москву"... Та поруч з ними, — бачимо також і інших, замаринованих з XIX століття демо-соціялістичних Халявських та Перерепенків, які "щасливо" проспали громи 1812 й 1848 років, удаючи, що їх немає. Це ті, заплилі салом душі яких і неповороткий, мов у степового вола, мозок не приймали світу таким, яким він є; які в апокаліптичні часи ще оперували фразеологією 1848 року, коли дурисвіти й одурені, коли завтрішні вороги простягали собі "братерські руки", коли треба було лише "обудити в народах демократичний дух", щоб усе між ними вложилося якнайліпше; коли не повинно було бути поділу "між тими, які кохають свободу". А чи ж большевики не кохають свободу? І чи "брутальність" — це демократична зброя? Це ж перемиський "Бескид", хоч і вважає, що "ненависть до комуністів" — це "безсумнівно відрадне явище, одначе — "треба серйозно призадуматися над тим, до чого може довести ця незорганізована самооборона українського села проти большевицьких провокацій"... Це ж "Нова Зоря" журиться тією самою журбою ... Це ж висококультурна й етична "Жінка" (ч. 17) мусить висловити своє "застереження до метод боротьби з комунізмом", підкреслити значіння "вимог етики" в боротьбі з канібалами й перестерегти загал, аби, крий Боже, не наважився "зійти в боротьбі з тими темними типами на їх рівень" ... Це ж радикально-соціялістичний "Громадський Голос" боронить громадську мораль проти "варварств фашизму"... Це ж один високий достойник Церкви перестерігає в жидівській пресі перед шовінізмом і просить не судити засуворо бідних місцевих членів КПЗУ (в Галичині), які (адже життя таке важке) мусіли вхопитися навіть такої бритви, як большевизм... Це ж Халявські — червоні, напівчервоні й рожеві — виступають в обороні культури перед проповіддю насильства, це ж вони рештками своїх сил двигають угору пощерблені скрижалі мудрости Драгоманова, Грушевського й Винниченка з їх заповіддю:

"ворогові твоєму найнижче поклонися й забий у серці своєму гнів на нього"!.. Це ж адоратори большевицьких "досягнень", це ж соціялістична Chwila (12. IX) раптом пригадала собі засаду гуманізму — що сильні повинні респектувати права слабших і безборонних; що як то добре було б перекувати мечі на лемеші; що час уже звернути з шляху насильства на шлях великих ідеалів людськости, толеранції і братерства народів... Це ж Nasz Przeglad (5. XI) накинувся на реквізити Середньовіччя, на оті "вендети", на "кондотьєрів", нарікаючи на те, що відносини народу до народу "не знають ніяких етичних стримів", на "ксенофобію", пригадуючи, що "час прокинутися з національної психози"; що "міязми націоналізму забивають душу"; що цього не сміє бути в "часі радія, теорії взглядности і психоаналізи" (хай живуть Айнштайн і Фройд!); що "розвій моральної культури" повинен "здеґрадувати одиниці, які поклоняються засаді фізичного ґвалту"; що й так ніякий скрайній режим не втримається; що, мовляв, і большевизм іде на уступки, то "чи не ліпше б порозумітися на ґрунті дозрілих і потрібних реформ", замість проголошувати хрестовий похід проти комунізму?

І "многая словеса глаголаху", смішні та до цинізму облудні.

Про Халявських тут не говорю — це останні могікани, над якими історія переходить до порядку денного, які б сили за ними й не стояли: не важно з ким бути, важно — ким бути. Але звідки ці кличі про гуманність, про порозуміння з боку тих, від кого ми цього давно вже не чули? Звідки нагла мобілізація Сенеки, Плінія, Ґрільпарцера, отців християнської Церкви в однім з цитованих вище часописів на доказ того, що націоналістам треба стати ягнятами перед лицем загрожуючого комунізму?

Перед цією грою мусимо перестерегти наш загал.

Бо коли соціялісти й радикали "п'ятнують" націоналістичні "ґвалти", а червону інквізицію в Еспанії — зимну, вирафіновану, бестіяльську — що

не щадить ні храмів Божих, ні жінок, ні дітей, називали справедливим "гнівом народу", то брехнею є їхні заклики до гуманности!

Коли соціялісти і "демократи" діячів цієї інквізиції з Кабалеро на чолі, якому ніякий парлямент не висловлював свого довір'я і який правив разом з совєтами та з московським послом у Мадріді Розенбергом, — коли їх представляли нам як "борців за свободу й демократію", — то це брехня!

Брехня є так само, коли борцями за свободу й демократію величали "урядові" еспанські відділи, які, як видно на ілюстраціях, мають на прапорах серп і молот. Бо ні з демократією, ні зі свободою, "серп і молот" нічого спільного не має.

Але за цією брехнею радикал-соціялістів криється щось грізніше: бажання вирвати нам зуби, щоб затріюмфувала їхня справа, справа "людового фронту", яким дириґує Москва.

Бо коли Nasz Przeglad і Chwila кажуть, що доба насильства має скінчитися, а водночас оплакують долю "бідного вигнанця" Троцького і глузують з недавно усуненого британського високого комісара в Палестині, генерала Вовчопа, за те, що він "пацифіст", що "не потрапить дивитися на кров" і не в стані затопити в ній арабський спротив, — то ми в цей гуманізм не віримо!

Бо коли хто містить памфлет — на всіх, які послуговуються ґвалтом, від Пилипа Еспанського почавши й Гітлером закінчуючи, але ані словом не згадує большевицького режиму, — то ми в цей гуманізм не віримо!

Бо коли хто згадує "автодафе" XVI століття і промовчує "автодафе" XX-го, хоч би на нашій Наддніпрянщині, ми в той гуманізм не віримо!

Бо коли в часописі ті, що звеличували Шварцбардта, нагло заговорили про "моральну деградацію одиниць, які поклоняються засаді фізичного насильства" — ми в їхній гуманізм не віримо!

Доки їм здавалося, що терези, на яких важиться доля нашого континенту, схиляються на їхній бік; доки різні "піднебесні птахи й хиже звір'я" жерли Україну, то "гуманісти" мовчали. Аж нагло, коли побачили, що клич тих хижаків "Хай живе смерть!" обернувся проти них самих, — Viva la muerta!, (з большевиками по-большевицькому), — вони згадали й Сенеку, й отців Церкви, й толеранцію, й гуманність...

Роблять це вони з єдиною ціллю — вирвати нам зуби! Щоб не дати скінчити з комунізмом і з силами диявола!

Ні, зубів собі вирвати не дамо! Ані на цей "гуманізм" не дамо себе набрати, бо той, хто його голосить, прикриває ним свою чортівську ціль.

Ні, оборонці, які рятують потвору комунізму й Москву, — нас не переконають. Якраз ті, проскрибовані "Пшеґльондамі" й нашими соціялістами, вартості мусимо високо, мов хоругов, піднести вгору: "високе напняття шовіністичне" (таке, як воно живе в самих "Пщегльондах"), "психозу фанатизму" (не сів би нам на карк большевизм, коли б її мали давніше!), нарешті "адорацію тієї припадкової власної антропологічної мішанини, потягненої покостом однієї мови". Це не "парафіянщина"! Це патріотизм нації, яка себе уярмити не дасть!

Маємо досить "поступу", "братерства народів", "вселюдського життя" й інших брехливих гасел, якими не одному в Києві, в Харкові, у Львові розбивали голови, наперед зробивши їх ослячими... Ходить про рятунок нашого національного колективу, не про "поступи" і "братерства". Ходить про зміцнення його відпорної сили, не про те, щоб дозволяти далі розкладати ту силу фарисеям від гуманности і "вселюдського щастя" ... Часи заповажні на такі блазенства.

Предтеча большевизму, поет Гольц-Міллер, кинув у лице противника своє зухвале "Вірую":

Ми-лі, ви-лі в бою побєдітє,

Ми — враґі, і в поґібєлі час

Ви от нас состраданія нє ждітє,

Ми нє прімєм пощади от вас.

Вогник майбутнього, ця дилема спалахнула велетенським смолоскипом у наші часи. Ту саму думку висловив у сучасній мові бувший еспанський посол у Берліні, Люїз Арквістен: "Історична дилема — це націоналізм або соціялізм. А у війні між ними рішатиме сила", передусім моральна сила, моральний гарт. Так само думав і генерал Франко, так само думали й висаджені в повітря червоними бандами героїчні оборонці Альказару. Так думали розстріляні під Базаром. Так починають думати навіть і деінде: "Треба бути дужим. Треба бути рішучим. Немає більше місця для хитрунів, ні для літеплих, ні для лагідних. Є лише табір мужів і табір рабів".

Людей із "табору рабів" мусимо відсунути набік. Середньовіччя — те, яке попередило теперішнє, — в якому виникнув чудовий твір Данте, кидало до пекла тих, що "жили самолюбно, ні вороги Богові, ні Йому вірні"; тих, що "їх ні небо не хотіло, ні пекло не приймало"; "ті підлі сотні, яких зрікалися однаково і Бог, і чорт, мізерні душі, що жили без ганьби та без чести".

Ті з "табору рабів", ті "мізерні душі", оті "літеплі хитруни", які перед лицем жахливої безкомпромісової дійсности тільки те й знають, що (за Драгомановим) запрошують нас іти "під більш людяним прапором, аніж прапором релігійного й національного фанатизму"; які перед лицем червоного пекла те лише й уміють, що упоминати націоналістів — "не

переносити взаємовідносин між людьми у площину грубої сили"; ті, що хочуть вишахрувати розв'язку великої проблеми, замість розрубати її; ті, що кленуть усякого, хто пропонує цей розтин як єдину розв'язку; ті, що в їх желятинових душах умерло всяке людське почуття образи, людської гідности чи протесту; ті, вуха яких доступні підшептам словоблудів, що хочуть нам вирвати жало, — їм усім одна судилася доля: бути м'ясивом на великім бенкеті історії.

Не сміє потягти за собою цілу націю чи хоч би частину її глупота цих "мізерних душ". Великий бенкет іще триває. Віддихаємо гарячим повітрям нового Середньовіччя, в якім щось значать лише люди "кріпкодушні" або "злі", як наші предки з Козельця, прозваного татарами "злим городом" за те, що не дав себе взяти "словеси лестнии нечестивих".

Люди гарячої віри й кам'яного серця!